

kusok — Károlyi Mihály és Hock János kezéből. Ők, ha csak lehetséges, uralomra vágnak — mert az uralom hasznot és életet jelent. A „keresztény kurzus”, mint bosszu a proletárdiktatúráért jogtalan és keresztényellenes, visszaélés.

De védekezés a zsidó uralommal szemben jogos és természetes, ha ugyan már el nem késett. Ezt az uralomvágyat csak a vak nem látta. Valami teljesen elvakította a mi közönségünket. Romboló hatását már évtizedek előtt éreztük és talán senki inkább, mint a hazai protestantizmus. A protestáns intelligencia vezetőszerével birt ez országban, de 20 év óta lecsuszott s helyét minden téren a szolidaris és eszközökben nem válogató zsidó intelligencia foglalta el és szellemével teljesen uralta a mi intelligenciánkat. Mint következett be ez a fordulat, annak fejtegetésébe ez alkalommal nem bocsátkozom.

Dr. Sz. L. Zs.

1922. Invocavit.

Luther-émlékünnep Wittenbergben.

Folytatás.

Vasárnap, március 5-én, d. e. 9 órakor ismét felharsant a városi templom tornyán a harsonák kara majd 9¹/₂ órakor felcsendült a Luther szobornál az énekes diákok (Kurrende) háromszólamu éneke.

A Bugenhagen-házban egybegyűlt hivatalos képviselők menetben vonultak a városi templomba ünnepi istentiszteletre. Elöl teljes díszben, lobogó zászlókkal a halle-wittenbergi és a berlini egyetem diákjainak bajtársi szervezetei.

A városi templomban prédikált Luther, amidőn a Wartburgból visszaérkezett, magával hozván a német újtestamentumot.

Az ünnepi prédikációt D. Gummerus, borgai finn püspök tartotta. Textusa Márk 4, 26—29. volt. Mit prédikált Pál? Az evangéliomot hirdette. Mit hirdetett Luther? Az Isten igéjét prédikálta. Ezáltal teremtette meg 1522-iki márciusi napokban az első evangéliomi gyülekezetet. Ugyanitt az Istenigét hirdette Luther nemcsak mint prédikátor a templomban, hanem, mint tanár a katedrán s mint családapa otthonában is szavával, életével egyaránt. Prédikálásának és bibliafordításának aratását élvezzük mi mindnyájan, akik itt a világ minden tájáról összegyűltünk s a miénk, kiknek képviseletében itt egybesereglettünk. Csak egy lehet és kell is hogy legyen legfőbb gondunk: „El-e bennünk az ige?!“ „Az ige kőszájként megáll“ fejezte be a kiváló egyházi szónok hatalmas beszédét. Az istentisztelet liturgiája igen gazdag volt. D. Cordes egyházi főtanácsos és a gyülekezet, illetve a városi templom egyházi és oratóriumi karának váltakozó énekéből állott.

Istentisztelet után az ünneplők megtekintették az egykori kolostorban, melyet a választófejedelem Luthernek ajándékozott lakóházul, a Luther-csarnok gazdag gyűjteményeit. Az itt látható Luther-képgyűjtemény, melyet a csarnok elnökének buzgalma hordott össze, mutatja, hogy mennyivel másképp nézett ki Luther, mint amilyennek őt a XIX. században elterjedt, nálunk is bevezetett Lutherképek ábrázolják.

A csarnok megtekintését ünnepi ebéd követte. Figyelemreméltó pohárköszöntőt mondott azon Dr. Boelitz bíró-dalmi kultuszminiszter. Új reformátor után kiált a mi korunk, de mi a *régióről* teszünk hitvallást, akinek mindenki számára van adnivalója. A legértékesebb azonban, amit adott: bibliája. Ezért akarunk küzdeni. Részéről mindent elkövet, hogy ez a könyv ismét elterjedjen, különösen az ifjúság körében a vallásitanítás által.

Este 8 órakor ismét a városi templom gyűjtötte

egybe az ünneplő sokaságot díszünnepélyre. Knolle wittenbergi lelkész Luther-mondásokat olvasott fel. Az ünnepély középpontjában az ünnep főrendezőjének, D. Ficker halle-wittenbergi egyet. tanár, titkos konzisztórium tanácsosnak ünnepi beszéde állt, amely összekapcsolta az ünnepélyt megnyitó és bezáró Bach-kantátét. D. Ficker Luther és művét jellemezte a pápai bulla megegyezésétől invocavit-prédikációjáig. Ez idő alatt fejlődik ki teljesen a reformátor. Wormsban itt számára a nagy óra, amelyben a lelkiismeret sérthetlenségét éli meg. A wartburgi idő a reformációra való készülődésnek utolsó ideje. A magányban, hön földön, bibliájával egyedül zárja le fejlődésének gyűrűjét. Itt lesz valóban övé a biblia. Lefordítja az Újtestamentumot, amelyben az evangéliommal és népével egybe lesz. Így kezdődik meg a kész reformátor művét, mint mindenek ura és mindenek szolgája. Benne testet öltenek a reformáció alapvető gondolatai: erőszak nélkül, gyöngéd tekintettel a gyöngékre és nevelési szükségességéből felállítja ismét a történelmivé lett vallási formákat. Nyájassága, melyről hallgatói tesznek bizonyosságot s amelyet besugároz az evangéliom, vivja ki a győzelmet erőszak és kavarodás felett és viszi diadalra a reformációt.

(Folytatjuk).

Az ember kozmikus viszonyáról.

Szemelvény **Hackenberger László**: „Az új világrend erkölcsi része” című munkájából.

„Gondolkozom tehát vagyok.” Ezen descartesi axioma nyomában fölmerül az a kérdés: mi vagyok és minek vagyok? Választ erre ma még csak a hit ad, mert a tudomány még nem foglalkozik a mindenség céljával, sem ezzel kapcsolatban az ember céljával, hogy a kettőt összekapcsolná. Pedig az ember számára ennek megismerése volna: minden. Az ember enélkül nem folytathat tudatos életet és így nem ébredhet magasabb öntudatra sem, ami őt az Istenség felé emelné, ahol a lelkivilágosság kiapadhatatlan forrása lakozik. De melyik hit az, amely az embert ily módon fölemelheti? Bizonyára egyik felekezete sem, hanem csak az evangéliomi hit, amelyet a lélek magának ott fölfedez.

A tudatos életnek legmagasabb foka az ember számára: a *krisztusi fok*, amelyen már a megismerésből eredő átszellemülés nyilvánul. Csak afelé a lelkivilágosság felé kell törtétnie minden igazi kereszténynek, aki az élet valódi értékéből magának kincset akar gyűjteni. Ha a tudományról el lehet mondani, hogy nemesít, akkor a hit istenit. Hit nélkül nincs vallás, nincs Isteni erkölcs, sem Krisztusi megismerés s bár élhet az ember a tudománynak és művészetnek s hódolhat különféle nemes ambícióknak, mégsem hagyhatja őt nyugodtan a saját kozmikus rendeltetésének ismeretlensége: kénytelen tehát a legműveltebb ember is a krisztusi hithez, az evangéliomhoz fordulni, ahol azután meglesi a választ kozmikus rendeltetéséről. T. i. hogy Isten fiai vagyunk és hogy a fiaság az atyaságig fejlődhet mi bennünk, illetőleg fajunkban, ha erre méltókká tesszük magunkat. Az embernek lelke ugyanis részecsskéje a mindenség lelki részének és kozmikus kötelessége a nagyobbodás. Valószínű, hogy a szellemi tökélynek folytonossága a mindenségben követeli tőlünk ezt s az ember önfeláldozó küzdelme ily módon tényleg a mindenség lelki részének fennmaradásáért folyik. A krisztusi mag megfogamzott és a messiási világosság permanenciáját fogja létre hozni itt a földön! Krisztusnak tehát az ember istenségére vonatkozó tan a feltétlen igazság.

Ha majd a jövőben az imponderabilitás tudománya előbbre halad, akkor a tudomány is föl fog állítani egy léthipotézist, amely azután a tudományokkal együtt haladva biztosítani fogja a lelki világosság egyenletes és állandó fejlődését. Ennek eléje kell menni egyházi részről, mert hiszen ez nem lesz egyéb, mint a krisztusi világosság beigazoló próbája s azt is igazolni fogja, hogy egy

igazi Krisztusi egyháznak mint egyedüli tekintélynek kell képviselnie Krisztus fölé királyságát s annak trónját és koronáját kell biztosítani a Krisztusi világosság állandó fokozása által.

Mert Krisztus mindenkor bír a keresztyén lélekkel, akinek magát megjelenti, ez azonban nagyon ritka dolog, de a tudomány Krisztusa máris mindenkit meg fog győzni. Nem tudjuk mikor lesz ez, de készülni kell reá, nehogy készületlenül és lustálkodva találjon bennünket, illetőleg a keresztyén egyházakat.

A mai hitfokozatról el lehet mondani, hogy az egyes szentek által hittel folytatott aszketikus élet gyakorlása mellett jött létre, tehát: az emberiség erkölcsi vezetéséről és neveléséről eddig próféta módszerrel lett gondoskodva. Egyes nagy hitművészek önmagukat meggyőzve találtak hitet s ez azután őket lelkiileg magukra emelte a profán társadalom fölé s így jöttek létre a valóságok.

Tudjuk, hogy a hit kozmológikus eredetű, Mózes pl. a teremtésről alkotott magának fogalmat s arra építette föl vallási törvényét. Jézus az égitestek mulandóságát vallotta s e nagy mulandósággal szorban kereste az állandót, amit meg is talált Isten igéjében s ezeket hirdette nagy buzgalommal. Az Evangéliom több helyén föl van említve, hogy Jézus egy emberöltőre benn várta a nagy mulandóság bekövetkezését, tehát az ő erkölcsi kulminációi, amelyek már túl nem szárnyalhatók a nagy mulandósághoz illő megtérést hirdették. Ha tehát a Istenben valamit tenni akarnánk a hitfejlődés lassu útjainak meggyorsításáért: akkor Krisztus kozmológiáját kellene behatóan foglalkozunk, egyben pedig a Krisztusi önmegtágadást kellene gyakorolnunk lelki tisztuló célból. Mindezekért pedig csak a megvilágosodást kellene Istentől kérnünk, amely kivethetne abból a kágyból, amelyben megfeneklettünk százados tunyaságunk miatt.

A természetnek kisebb céljai közül ma már ismeretes egynéhány — és az is ismeretes, hogy a természet be van rendezkedve ezek megvalósítására — de a természet nagy célját végre nem ismerjük. Pedig van ilyen is és az is bizonyos, hogy a természet ennek megvalósítására is be van rendezkedve és csak mi nem tartunk még ott, hogy erről megpróbáljuk világosodni. A nagy cél bizonyára a mindenség örök létezése testben és lélekben, vagyis: a szellemi tökélynek örök létezni akarása. Erre a célra való befeloldozása a természetnek pedig nem lehet más, mint az a kényszer, amelynek hatása alatt állanak azok, akik vállalkoznak prófétai önmegtágadással a hit és a valóság fejlesztésére. Avagy nézzük csak azt a rongyos szőnyeget, aki lelki üdvösségeért a legnagyobb önmegtágadásra képes. Vagy pedig a történelmi vértanúk, akik meggyőződésükért halált szenvedtek. Vagy itt vannak a tudomány vértanúi, akik pl. a sarkvidék fölfedezéseért legtöbbször a biztos halálba mennek s egyáltalán mindazok, akik a tudomány előbbre viteléért magukat föláldozzák. Ugyebár itt már az Isteni hatalom a saját nagy céljáért működik? Mert bizonyos az, hogy ily önfeláldozással Isten felé közelednek az erős lélek és lehet, hogy ezzel van biztosítva a szellemi tökély folytonossága a nagy mindenségben. Ha tekintjük az égitestek sokaságát és ha föltesszük, hogy mindegyiken folyik a küzdelem a tudás nagybódásáért (amelyeken lelkes lények tartózkodhatnak), akkor előttünk áll megrögzített képe a szellemi tökély folytonosságának.

A protestáns egyházakba is bevezetendő tehát a misztika és a kontempláció, a krisztusi önmegtágadással egyetemben és megkezdendő a nagy munka, amely azt eredményezi az embernél, hogy az ő hite, illetőleg hitérzete földi a valóságot.

Ma már az a felfogás uralkodik, hogy a tudomány vette át mindenben a vezető szerepet és hogy ennek kell emelkednie és a hitnek aláállnia. Ez azonban csak látszat, mert a hit eszköze: az önmegtágadás a tudomány fejlesztésénél is a leghatalmasabb tényezőnek fog bizonyulni pl. a jövő protestáns iskoláiban. Mert hiszen volt idő, amikor a tudomány a katolikus kolostorokban is virágzott.

A művészet is sokkal nagyszerűbb, ha a művész a tivornya és s kéjelgés helyett az önmegtágadásnak hódol. Ennek igazságát elismeri valamennyi artista, ugyszintén a

rekord sportoló is. Nem szorul tehát több bizonyítékra, hogy az igazság és a lelki világosság keresőjének mennyit segíthet az önmegtágadás.

A lélek mindentudó, de vastagon be van burkolva a testiség által, ennek a buroknak vékonyítása már a tisztánlátást segíti elő, eltávolítása pedig az isteni fokot eredményezi.

Nem szabad a jövő reformációnál mindjárt általánosításra gondolni t. i. hogy a keresztyén hívők mind aszketák legyenek: inkább csak azt kell követelni, hogy az egyházak legfőbb vezetésében tegyenek meg mindent — ami csak megtehető — a lelki világosság folytonos fejlesztéséért. A földi Isten eljövetele és itt tartózkodása nem képtelenség, csak óriási szellemi munkának és önfeláldozásnak a jutalma. A test pedig, amelyet a földi Isten magára ölthet, a keresztyén anyaszentegyház, kell hogy legyen. A keresztyének politikai világegysége építheti fel végül Krisztus testét és biztosíthatja az ő földi királyságát.

(Folytatjuk.)

Visszhang a dombóvári evangélikusok kérő szavára.

Keresztyének, magyarok!

Hozzátok szólunk, akik előtt még szent hithű apátok sirhantja, kedves imára tanító édesanyáitok emléke és nem közömbös ártatlan gyermekeitek jövődjéje.

Hallottátok a protestáns végvár vészharangját kordulni azokban a szavakban, melyet a dombóvári gyülekezet vezetői intéztek lapunk hasábjain minden valamirevaló evangélikushoz? Vajon hányan hallották és szivelték meg? Bizonyára kevesen. Pedig sokan vannak, akik két kézzel szórják a pénzt az élet kéjes gyönyöreinek vásárára és módjukban lenne juttatni nemesebb célokra is. Avagy ők nem tudnák, milyen az olyan gyülekezet, ahol nem emelkedik torony, ormán kereszttel az Ég felé és a szószékről nem hirdethetik az Isten Igéjét? Nem tudnák, mi az: gyülekezet harang nélkül, melynek a szava nem hiv imára reggel és nem figyelmeztett arra minden este, hogy egy nappal ismét kevesebb a földi gyönyör vagy a földi kin? Nem tudnák mi az: iskola nélkül, ahol nem ültethetik el a zsenge gyermeklélekbe az Isten, hazaszeretet és tudomány plántáit? Nem tudnák? — Igaz, akinek mindene megvan, nem érzi mi az: nincs, — mégis oly nehéz elhinni, hogy teljesen magja szakadt volna a templomépítő Wittnyédek, telekesi Törökök szellemének s a hitéért, vallásáért mindenrekész, jómódu falvak evangélikus népe áldozatkészségének. Nehéz elhinni, mert hiszen minden fillér, ami templomra jut, egy-egy kőkemény téglája annak az épületnek, mely hasztalan ostromolt sziklaként védte eddig szent kincseinket.

A templom: az Isten, hazaszeretet, az erkölcs hajléka. Átéltük a háborút... a kommunizmust... s azóta sok mindent... Láttuk, hogy jutott kicsinyenként az ebek harmincadjára szerencsétlen nemzetünk attól a perctől fogva, amikor kezdtük meg nem becsülni a templomot s a benne őrizett szentháromságot. Most mégsem látjuk, hogy röhög a kárörvendő Bál-isten kincseink romhalmazán! Nem látjuk, hogy templomaink felett még nem vonult el teljesen a vihar — ugylátszik, belevakultunk a tobzódásba. Nem volt elég a számtalan, vaskosabbnál vaskosabb lecke. Nem eszméltünk rá mindmáig, hogy nemcsak az a miénk, amit kéjsóvár testünknek bőségesen juttatunk, hanem az a kevés is, melyet templomaink oltárára kellene tennünk. Mert önmagunknak adunk, ha a templomra adunk. Minden egyes fillérrel saját magunkat és megmaradt erkölcs-rongyainkat mentjük, hogy legalább maradjon gyermekeinknek is — valami. Ugyse sok marad; ha így folytatjuk, félt, hogy eszelős áttokkal emlegetnek majd bennünk az utódok, amiért a legszibaritább váznál is szibaritábbak voltunk. És nem érdemeljük e meg? De igen. A maihoz hasonló sötét kort a keresztyénség történelme nem ismer. Az Ur születését megelőző pogány idők voltak csak ilyen csillag-